

Témy dizertačných prác na akademický rok 2025/2026

Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.

študijný program: *literárna veda*

1.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Prof. Adam Bžoch, CSc.**

c) Názov témy: **Predstavy spravodlivosti a ich umelecké stvárnenie v starej gréckej literatúre / Notions of Justice and Their Artistic Representation in Ancient Greek Literature**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Predstavy o spravodlivosti a ich umelecké stvárnenie v starej gréckej literatúre

Téma otvára literárno- a kultúrohistorický výhľad na vzťahy medzi predstavami o prirodzenej spravodlivosti a umením (literatúrou) v gréckej antike. Vyznačuje sa interdisciplinárnou orientáciou, predpokladá vhlbenie sa do problematiky spravodlivosti v gréckom náboženstve, vo filozofii, v každodennom súkromnom i vo verejnom živote (v politike) a zasahuje do oblasti právneho myslenia v európskej antike. Na jednej strane sa tu z literárnych pamiatok vychádza ako z dobou podmienených fiktívnych/estetických dokumentov, svedčiacich o rozmyšľaní antického človeka nad dilemami spravodlivosti, na druhej strane sa o nich uvažuje ako o estetických formách, v ktorých človek antiky formuloval svoje predstavy o spravodlivosti (bájka, tragédia atď.).

Ideas of Justice and Their Artistic Representation in Ancient Greek Literature

The topic opens a literary and cultural-historical perspective on the relations between notions of natural justice and art (literature) in Greek antiquity. The project is characterised by an interdisciplinary orientation, as it presupposes an insight into issues of justice in Greek religion, philosophy, everyday private and public life (politics), and also reaches into the field of legal and meta-legal thought in European antiquity. On the one hand, the literary monuments are taken here as time-conditioned fictional/aesthetic documents testifying to ancient man's thinking about the dilemmas of justice; on the other hand, they are considered as aesthetic forms in which ancient man formulated his ideas about justice (e.g. fable, tragedy).

2.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Prof. Adam Bžoch, CSc.**

c) Názov témy: **Infrarealizmus, jeho zdroje a kontexty / Infrarealism, Its Sources and Contexts**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Infrarealizmus, jeho zdroje a kontexty

V centre záujmu je poetika a estetika infrarealizmu ako neoavantgardného hnutia so špecifickým prístupom k historickej, politickej atď. skutočnosti. Práca sa bude orientovať tak na rekonštrukciu globálnych estetických zdrojov tohto hnutia na základe programatiky, ako

aj na repertoár poetických prostriedkov, ktoré infrarealisti využívajú vo svojej literárnej tvorbe. Špeciálny záujem bude venovaný infrarealistickému výkladu pojmu reality a fikčnosti, ako aj rekonštrukcii infrarealistických fikčných svetov zo širšej komparatívnej perspektívy.

Infrarealism, Its Sources and Contexts

The focus is on the poetics and aesthetics of infrarealism as a neo-avant-garde movement with a specific approach to historical, political, etc. reality. The thesis will focus both on the reconstruction of the global aesthetic resources of this movement on the basis of its programmatics, and on the repertoire of poetic devices used by the infrarealists in their literary production. Special interest will be given to the infrarealist interpretation of the notion of reality and fictionality, as well as to the reconstruction of infrarealist fictional worlds from a broader comparative perspective.

3.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v .v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Prof. Mária Kusá, CSc.**

c) Názov témy: **Slovenské, ruské a ukrajinské ľudové rozprávky v zrkadle Proppovej Morfológie rozprávok: Komparácia rozprávkových naratívnych štruktúr / Slovak, Russian and Ukrainian Folktales in the Mirror of Propp's Morphology of Fairy Tales: a Comparison of Fairy Tale Narrative Structures**

d) Forma štúdia: denná

Anotácia:

Slovenské, ruské a ukrajinské ľudové rozprávky v zrkadle Proppovej Morfológie rozprávok: Komparácia rozprávkových naratívnych štruktúr

Napriek tomu, že ľudové rozprávky patria k najstarším literárnym žánrom, ich analýza a interpretácia – najmä v ostatnom období – nebola na Slovensku v centre záujmu literárnej vedy či etnografie/kultúrnej antropológie. Naopak tomu bolo v čase národných obrození, v čase romantizujúceho prístupu k tomuto žánru, ktorý so sebou priniesol ich zbieranie, zapisovanie, zaznamenávanie a následne ich interpretácie. Dnes je možné sa aj na rozprávky pozeráť ako (nielen) na literárne fenomény s rozličnou podobou, štruktúrou a funkciami (Propp), rozličným pôvodom (ľudová vs. umelá, Marčok a d.), adresátom a vnímaním (Piroščáková – Pácalová, Andričiková). V kontexte súčasných úvah o danej téme bude teda dominantný analyticko-interpretatívny princíp s konfrontačným akcentom vo vzťahu k tradíciám jednotlivých kultúrnych priestorov.

Slovak, Russian and Ukrainian Folktales in the Mirror of Propp's Morphology of Fairy Tales: A Comparison of Fairy Tale Narrative Structures

Despite the fact that folk tales are among the oldest literary genres, their analysis and interpretation – especially in the recent period – has not been in Slovakia in the focus of literary studies or ethnography/cultural anthropology. On the contrary, this was the case at the time of the national revivals, at the time of the romanticising approach to this genre, which brought with it their collection, recording and subsequent interpretation. Today it is also possible to look at fairy tales as (not only) literary phenomena with different forms, structures and functions (Propp), origins (folk vs. artificial, Marčok, etc.), addressees, or perceptions (Piroščáková/Pácalová, Andričiková). Thus, in the context of contemporary reflections on the topic, the analytical-interpretative principle will be dominant, with a confrontational emphasis in relation to the traditions of individual cultural spaces.

4.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Prof. Mária Kusá, CSc.**

c) Názov témy: **Prekladateľ Ján Štrasser, jeho kultúrny aktivizmus ako jeden z determinantov jeho spoločenského statusu a faktor pôsobenia na spoločenskú dynamiku / The Translator Ján Štrasser, His Cultural Activism as One of the Determinants of His Social Status and a Factor Influencing Social Dynamics**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Prekladateľ Ján Štrasser, jeho kultúrny aktivizmus ako jeden z determinantov jeho spoločenského statusu a faktor pôsobenia na spoločenskú dynamiku

V roku 1968 napísal na záver recenzie Rúfusových *Zvonov* literárny kritik J. Štrasser: „Na konci onej múdrej Andersenovej rozprávky kričí dieťa: ‚Kráľ je nahý.‘ Takéto čosi nám vždy musí povedať dieťa. Alebo blázon. Alebo básnik.“ Literárny kritik a básnik J. Štrasser mapoval v periodike 60. – 80. rokov súdobú slovenskú poéziu, v roku 1999 Štrasser, o. i. literárny kritik, básnik, prekladateľ a kultúrny aktivista komentoval zmeny (?) v spoločenskom dani v úvahe *Deväťdesiate roky: spisovateľ a štát*: „... v umení slúžiť moci slovenskí spisovatelia stále hrajú prvé husle. Zmena nie je na dohľad.“ Svojím spôsobom jeho prekladateľské a širšie kultúrne aktivity počas celého doterajšieho tvorivého obdobia dokumentujú jeho snahy ako „komplexného, situovaného činiteľa, pôsobiaceho v rámci sociálnych sfér a naprieč nimi, ktorý podmieňuje medzikultúrnu, viacjazyčnú výmenu.“ Práve tento fenomén by mal byť v centre skúmania Štrasserových prekladov ako činnosti, zakorenenej v štruktúre medzikultúrnej výmeny a ovplyvnený širšou spoločenskou dynamikou.

The Translator Ján Štrasser, His Cultural Activism as One of the Determinants of His Social Status and a Factor Influencing Social Dynamics

In 1968, at the end of a review of Rúfus's *The Bells*, the literary critic J. Štrasser wrote: "At the end of that wise fairy tale by Andersen, a child cries out: 'The King is naked'. A child always has to tell us something like that. Or a fool. Or a poet." Literary critic and poet J. Štrasser mapped contemporary Slovak poetry of the 1960s – 1980s on a regular basis, and in 1999, Štrasser, who was also a literary critic, poet, translator and cultural activist, commented on social changes (?) in his reflection *The Nineties: the Writer and the State*: "... in the art of serving power, Slovak writers still play the first fiddle. Change is not in sight." In a way, his translation and broader cultural activities throughout his creative period document his efforts as "a complex, situated agent, working within and across social spheres, conditioning intercultural, multilingual exchange." It is this phenomenon that should be at the heart of an examination of Strasser's translations as an activity rooted in the fabric of intercultural exchange and influenced by broader social dynamics.

5.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Mgr. Roman Mikuláš, PhD.**

c) Názov témy: **Spomínanie a zabúdanie ako predmet vied o živote a literárnej vedy / Remembering and Forgetting as a Subject of Life Sciences and Literary Studies**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Spomínanie a zabúdanie ako predmet vied o živote a literárnej vedy

Pamäť konštituuje našu osobnú identitu. Zatiaľ čo väčšina literárnovedných štúdií sa upriamuje na aspekt spomínania, zabúdanie sa dostáva menej do pozornosti výskumu. Zabúdanie výrazne narúša náš pocit identity. Početné texty súčasnej nemeckojazyčnej proveniencie sa zaoberajú neurobiologickými ochoreniami, ktoré spravidla vedú k strate pamäti spojenej s narušeným pocitom identity. V mnohých textoch môžeme pozorovať literárne stratégie, ktoré sú založené na reflexii rozpadu osobnej identity priamo v procese písania. Hranica medzi diskurzmi, diskurzom literatúry a diskurzom biomedicíny alebo neurobiológie, sa tu prekračuje rôznymi spôsobmi. Na základe tejto tematickej orientácie sa uplatňuje koncept interdiskurzivity, ktorý chceme prepojiť s koncepciou vied o živote Ottmara Etteho. Navrhovaný dizertačný projekt sa bude venovať literarizácii procesov, ktoré sa primárne diskutujú na úrovni špeciálnych vedných disciplín ako je neurobiológia a biomedicína. Rozmer dizertačného projektu je však širší. Sústredí sa na problematiku osobnej identity a jej narušenia či straty v dôsledku rôznych porúch. V neposlednom rade sa budú analyzovať príklady, ako môže interdiskurzívne koncipovaný pojem pamäti pomôcť prepojiť pamäťové procesy s predstavami o identite a individualite. Na druhej strane sa na tomto pozadí zviditeľnia stratégie naratívov, ktoré stvárajú práve tieto procesy prežívania vnútorného sveta.

Remembering and Forgetting as a Subject of Life Sciences and Literary Studies

Memory constitutes our personal identity. While most literary studies focus on the aspect of remembering, forgetting remains less of a research focus. Forgetting significantly disrupts our sense of identity. Many contemporary German-language texts deal with neurobiological illnesses that generally lead to memory loss and a disturbed sense of identity. In many texts we can observe literary strategies based on the reflection of the disintegration of personal identity directly in the process of writing. The boundary between discourses, that of literature and that of biomedicine or neurobiology, is crossed in various ways. Based on this thematic orientation, the concept of interdiscursivity is applied, which we want to link to Ottmar Ette's concept of life sciences. The proposed dissertation project will deal with the literarisation of processes that are primarily discussed at the level of specific scientific disciplines such as neurobiology and biomedicine. However, the scope of the dissertation project is broader. It will focus on the issue of personal identity and its disruption or loss through various disorders. Finally, it will analyze examples of how an interdiscursively conceived concept of memory can help to link memory processes to notions of identity and individuality. Against this background, narrative strategies that reflect these very processes of experiencing the inner world will be made visible.

6.

- a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**
- b) Meno a priezvisko školiteľa: **Dr. Dobrota Pucherová, D.Phil., Privatdoz.**
- c) Názov témy: **Preklady súčasnej slovenskej literatúry do anglického jazyka a svetová literatúra / Translations of Contemporary Slovak Literature into English and World Literature**

Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Preklady súčasnej slovenskej literatúry do anglického jazyka a svetová literatúra

Hlavným cieľom dizertačnej práce bude mapovať a kriticky reflektovať pozíciu prekladov slovenskej literatúry po roku 1989 v anglofónnom kultúrnom priestore. Budeme zisťovať, ako slovenská literatúra ako „malá literatúra“ prekonáva nerovnosti vytvorené hegemoniou „veľkých literatúr“ a globalizáciou knižného trhu (ktoré sú viditeľné v teórii, recepcii prekladov aj praxi vydávania kníh) a vyjednáva svoju pozíciu v transnárodnom literárnom priestore. Budú nás zaujímať stratégie prekonávania tejto nerovnej dynamiky medzi (kultúrnym, ekonomickým a geografickým) „centrom“ a „perifériou“ (Itamar Even-Zohar 1990) a ako tieto malé literatúry vstupujú do tejto „hry“ (Chitnis- Stougaard-Nielsen 2020), učia sa a ovplyvňujú jej pravidlá a stávajú sa plnohodnotnými hráčmi. Ako sa môžu malé literatúry stať súčasťou „svetovej literatúry“ (Damrosch 2003) alebo „svetovej republiky literatúry“ (Casanova 1999) bez toho, aby boli nútené replikovať populárne stereotypy o malých národoch (Norris 2020)? Ako je možné postaviť sa voči dominancii veľkých literatúr z pozície „malých literatúr“ a zachovať si vlastné hodnoty (Craig 2020) či dokonca rozbíjať dichotómiu centrum-periféria, ktorá je podľa niektorých kritikov v dobe neustáleho transnárodného prúdu informácií prekonaná (Tihanov 2014)?

Translations of Contemporary Slovak Literature into English and World Literature

The main aim of the dissertation will be to map and critically reflect on the position of translations of Slovak literature after 1989 in the English-speaking cultural space. We will investigate how Slovak literature as a "small literature" overcomes the inequalities created by the hegemony of the "big literatures" and the globalization of the book market (which are visible in theory, the reception of translations and the practice of book publishing) and negotiates its position in the transnational literary space. We will be interested in strategies for overcoming this unequal dynamic between the (cultural, economic and geographical) 'centre' and the 'periphery' (Itamar Even-Zohar 1990), and how these small literatures enter this 'game' (Chitnis- Stougaard-Nielsen 2020), learn and influence its rules, and become full-fledged players. How can small literatures become part of "world literature" (Damrosch 2003) or "the world republic of letters" (Casanova 1999) without being forced to replicate popular stereotypes of small nations (Norris 2020)? How is it possible to confront the dominance of the major literatures from the position of "small literatures" and maintain our own values (Craig 2020) or even break down the center-periphery dichotomy that some critics argue is overcome in an age of constant transnational information flow (Tihanov 2014)?

7.

a) Názov školiaceho pracoviska: Ústav svetovej literatúry SAV, v.v.i.

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Dr. Dobrota Pucherová, D.Phil., Privatdoz.**

c) Názov témy: **Queer literatúra v porovnávacom kontexte / Queer Literature in a Comparative Context**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Queer literatúra v porovnávacom kontexte

Cieľom dizertačnej práce bude porovnávací analýza vybraných literárnych diel 21. storočia z hľadiska queer poetiky, tematiky, ako aj politiky. Bude nás zaujímať, akými spôsobmi možno literárnovedne definovať queer literatúru, čo špecifické prináša queerové písanie do

literatúry a literárnovedného výskumu, aké možnosti otvárajú LGBTQ+ štúdiá alebo queer reading pri čítaní literatúry, a tiež ako táto literatúra vstupuje do diskusie o ľudských právach LGBTQ+ ľudí, demokracii a slobode a prináša spoločenskú kritiku. Predmetom porovnávania budú nigérijskí, juhoafrickí a slovenskí autori a autorky, ktorých spája priekopnícka pozícia v prinášaní queer tém a prístupov vo svojich krajinách.

Queer Literature in a Comparative Context

The aim of the dissertation will be a comparative analysis of selected literary works of the 21st century in terms of queer poetics, themes, and politics. We will be interested in the ways in which queer literature can be defined in literary terms, what specifically queer writing brings to literature and literary research, what possibilities LGBTQ+ studies or queer reading opens up when reading literature, and also how this literature enters into discussions about LGBTQ+ people's human rights, democracy and freedom, and brings social critique to the table. The subjects of comparison will be Nigerian, South African and Slovakian authors who share a pioneering position in bringing queer themes and approaches to their respective countries.

8.

a) Názov školiaceho pracoviska: **Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.**

b) Meno a priezvisko školiteľa: **Dr. Dobrota Pucherová, D.Phil., Privatdoz.**

c) Názov témy: **Hororová a dystopická literatúra v anglickom jazyku / Horror and Dystopian Literature in English**

d) Forma štúdia: **denná**

Anotácia:

Hororová a dystopická literatúra v anglickom jazyku

Cieľom dizertačnej práce bude analýza naratívnych postupov a výrazových prostriedkov v súčasnej anglofónnej hororovej a dystopickej literatúre ako prejav antiimperialistickej a antikapitalistickej kritiky americkej politiky v 21. storočí. Bude nás zaujímať, čo špecifické prináša tento žáner do literatúry a literárnovedného výskumu a akým spôsobom vytvára spoločenskú kritiku systémového vykorisťovania. Témy tejto literatúry, ako cyklus neokoloniálneho násilia, kultúrne vysídľovanie, alebo ekologický kolaps, budeme skúmať v kontexte poetiky hororového žánru a dystópie ako prejav spoločenskej kritiky a varovania pre katastrofou. Projekt bude ponúkať prínos do oblasti žánrových štúdií, ako aj postkoloniálnej kritiky.

Horror and Dystopian Literature in English

The aim of this dissertation will be to analyze narrative practices and means of expression in contemporary Anglophone horror and dystopian literature as a manifestation of anti-imperialist and anti-capitalist critiques of American politics in the 21st century. We will be interested in what specific contributions this genre brings to literature and literary scholarship and how it produces a social critique of systemic exploitation. We will explore themes in this literature, such as the cycle of neocolonial violence, cultural displacement, or ecological collapse, in the context of the poetics of the horror genre and dystopia as a manifestation of social critique and warning of catastrophe. The project will offer contributions to the fields of genre studies as well as postcolonial criticism.